

ПРАВО І ЕКОНОМІКА В ТРАНСФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

На тлі швидкої, обвальної трансформації соціуму одні стани і групи народжуються чи одержують пріоритетний розвиток, а інші втрачають свою колишню роль. Важливою особливістю права в сучасному суспільстві є амбівалентність правосвідомості людей, причиною якої виявляється інертність свідомості людини, нездатність її миттєво звільнитися від віджитої системи ціннісно-правових диспозицій посттоталітарного мислення, що може декларативно відкидатися свідомістю особистості, проте продовжує існувати у підсвідомості, визначаючи світогляд людини, її цінності, мотивацію та вчинки. Логіка необхідних змін на шляху до правового суспільства вимагає відновлення нормальних природних умов і механізмів життєдіяльності цього суспільства у правовому просторі, тому реформування правової системи потребує проведення комплексної державно-правової реформи із застосуванням системного підходу в поєднанні із інструментально-функціональною методологією [1, с. 63–64]. Адже призначення права полягає в тому, щоб забезпечити еквівалентність ринкового обміну, а за допомогою інституту права власності – захистити приналежність продуктів економічної діяльності їх

виробникам, за присутності таких атрибутів співвідношення економіки і права, як ринковий простір, вільний обмін, формальне рівність економічних агентів та конкуренція.

Належність права до числа важливих та складних суспільних явищ вимагає розгляду його як специфічного механізму вияву логічної структури соціальних взаємодій, в результаті прояву якого визначаються юридичні формули у якості основи для розробки відповідних нормативних приписів. Право є одним з найважливіших і найдієвіших серед існуючих важелів регулювання суспільних відносин, що зумовлене специфікою функціонування і розвитку самого соціуму. Право тісно пов'язане зі станом суспільного розвитку і потребує реформування, відповідного до змін у суспільстві. Право, як відбиток соціально-економічної політики держави, здатне у повній мірі впливати на формування нових суспільних відносин. Водночас, суспільні відносини, що мають економічний характер, є головним джерелом права як соціального регулятора [2, с. 22–23].

Економіка впливає на право безпосередньо або опосередковано через державу, правосвідомість, політику та інші чинники. Цей вплив здійснюється через виробничі відносини як один з невід'ємних елементів структури, що створює необхідну основу формування права. Тим часом і право має суттєвий вплив на економіку та економічні процеси: право закріплює та гарантує стабільність економічних відносин, що складаються у державі, а також стимулює формування нових і забезпечує охорону вже існуючих та вигідних економічних зрушень у суспільстві. Відповідність права реально існуючим економічним відносинам дає змогу зробити висновок щодо його ефективності, адже право є ефективним тоді, коли воно відповідає сутності та змісту процесів, що відбуваються в економіці. У той же час, якщо соціально-економічні гарантії з боку держави матимуть об'єктивне економічне підґрунтя, то вони знайдуть практичну реалізацію [3, с. 15].

Право впливає на економіку як чинник упорядкування економічних відносин та економічних процесів, а також як інструмент здійснення економічної політики з боку держави та господарюючих суб'єктів. Ринкова система потребує розумно сконструйованого і безперервно вдосконалюючогося правового механізму. Право можна визнати одним з найбільш важливих чинників в створенні основ для формування в Україні сучасної ринкової економіки. Також важливо підкреслити, що право і економіка, як соціальні явища, перебувають у постійній взаємодії та взаємозалежності один від одного.

На сьогоднішній день, через ускладнення економічних, соціальних, культурних та інших соціальних зв'язків, та тенденцію збільшення соціальної свободи існує плюралізм суб'єктів, що формують право на позадержавному рівні [4, с. 50]. Існує можливість виникнення правових норм і без відображення

їх у законах та інших санкціонованих державою формах, тобто незалежно від держави: право є не просто сукупністю норм, а й діяльністю суб'єктів права, які дотримуються правових приписів та застосовують їх у процесі правових відносин [5, с. 63]. Ідея різнобічного, багатосистемного підходу до права дозволила поглибити його розуміння як єдиного цілого феномена. Перехід від розуміння права як права влади до лібертарного розуміння права як міри свободи встановлює гуманістичний, ціннісний зміст права, збагачує наше уявлення про право і правову систему, сприяє створенню особливої поваги до права і правомірності поведінки, ціннісних орієнтацій суспільства, держави і людей [6, с. 4–5].

Список використаної літератури

1. Плавич В. П. Ціннісні орієнтири у правотворчій діяльності та її особливості в умовах трансформації суспільства. *Альманах права. Свобода, рівність і гідність особи в правовій теорії та юридичній практиці*. 2013. Вип. 4. С. 62–66.
2. Плавич В. П. Проблеми сучасного право розуміння: теоретико-методологічний та філософсько-правовий аналіз : монографія. Одеса : Астропринт, 2011. 232 с.
3. Плавич В. П. Правове регулювання трансформаційної економіки України і розвитку національного законодавства : монографія. Київ : Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2002. 144 с.
4. Плавич В. П. Актуальные проблемы воздействия процессов конвергенции на международное, наднациональное и национальное право. *Міжнародне, наднаціональне право: проблеми конвергенції* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 13 грудня 2013 р.). Одеса : Видавн. дім «Гельветика», 2013. С. 50–52.
5. Правові системи сучасності: глобалізація, демократизм, розвиток / Журавський В. С., Зайчик О. В., Копиленко О. Л., Оніщенко Н. М. Київ : Юрінком Інтер, 2003. 294 с.
6. Бачинін В. А., Журавський В. С., Панов М. І. Філософія права : підруч. для юрид. спец. вищ. навч. закл. Київ : Видавн. дім «Ін Юре», 2003. 472 с.